

Wykwity skórne i stany narzucone

Wykwity są to zmiany skórne, które stanowią podstawę rozpoznania i są zasadniczym elementem obrazu klinicznego chorób dermatologicznych. Znajomość tych wykwitów pozwala opisać i zdefiniować zmiany widziane na skórze gołym okiem. Rozróżnia się dwa typy wykwitów: pierwotne i wtórne. Oprócz wykwitów rozróżnia się stany narzucone skóry, czyli stany chorobowe nie dające się pod względem budowy (morfologicznym) włączyć do wykwitów pierwotnych lub wtórnych takie jak: liszajowacenie, spryszczenie i łuszczykowatość. Przy opisie zmian chorobowych zwraca się uwagę na niektóre cechy morfologiczne wykwitów: wielkość, kształt, postać, barwa, powierzchnia, ograniczenie umiejscowienia, ilość, ewolucja i zejście. W rozpoznaniu odgrywają również rolę objawy podmiotowe: świąd, pieczenie skóry, bolesność.

Wykwity pierwotne

Wykwity pierwotne pojawiają się na skórze w początkowym okresie ujawnienia się zmian chorobowych na skórze. Należą do nich: plama, grudka, bąbel, guzek, guz, pęcherzyk, pęcherz, krosta.

Plama (macula)

Plama jest to wykwit leżący w poziomie skóry, niewyczuwalny przy dotyku i różniący się od otaczającej skóry zabarwieniem.

Plamy mogą być:

- barwnikowe-związane z odkładaniem się barwnika(melaniny), np. znamiona, piegi, przebarwienia w rumieniu trwałym lub tatuażu oraz odbarwienia(zmniejszenie barwnika)-bielactwo(virtiligo).Powstają pod wpływem antybiotyków, promieni UV, w ciąży pod wpływem progesteronu.
- zapalne (rumień -erythema), związane z przekrwieniem wywołanym stanem zapalnym. Plamy te bledną po nacisku.
- naczyniowe-wynaczynienia (petechiae), trwałe rozszerzenia naczyń (teleangiektazje) lub nowotworzenie drobnych naczyń(naczyniaki płaskie).
- złogowe ciemnoszare plamy w srebrzycy lub w zatruciu rtęcią, odkładanie hemosyderyny.

Grudka (papula)

Grudka to wykwit wyniosły ponad poziom skóry, o rozmaitych wymiarach, dobrze odgraniczony, różniący się od otaczającej skóry spoistością i ustępujący bez pozostawiania śladów.

Grudki mogą być:

- naskórkowe - przerosłe – przerost naskórka, mogą osiągać duże rozmiary, np. brodawki zwykłe.
- mieszane – skórno - naskórkowe –zmiany w naskórku i skórze właściwej, np. łuszczyca(psoriasis), liszaj płaski.
- skórne – np. kępek żółty.

Bąbel pokrzywkowy (urtica)

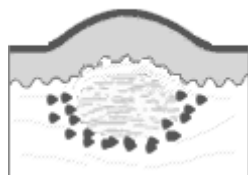
Bąbel pokrzywkowy to wykwit wyniosły ponad powierzchnię skóry, który szybko powstaje i ustępuje (do 48-72h) bez pozostawiania śladów. Istotą jest obrzęk skóry właściwej. Występuje w pokrzywce (urticaria) i oparzeniu pokrzywą. Gdy zmiany zlewają się i utrzymują dłużej to mamy do czynienia ze schorzeniem układowym, np. obrzęk naczyń ruchowy Quinckego.

Guzek (nodulus)

Guzek jest wykwitem wyniosłym ponad powierzchnię skóry, wielkości <1cm, który związany jest ze zmianami w skórze właściwej, i który ustępuje pozostawiając blizny, np. guzki nowotworowe, brodawka łojotokowa.

Guz (nodus, tumor)

Większe wykwity guzkowe, zajmujące również tkankę podskórną, o wielkości >1cm, noszą nazwę guzów, np. zapalne-rumień guzowaty, czyrak, nowotworowe łagodne (np. włókniaki) lub złośliwe (np. raki skóry).

Pęcherzyk (vesicula) i pęcherz (bulla)

Pęcherzyk i pęcherz to wykwity wyniosłe ponad powierzchnię skóry, wypełnione płynem (rozwarstwienie skóry) i ustępujące bez pozostawiania blizny. Jeśli przekraczają 0,5cm, noszą nazwę pęcherzy.

Pęcherzyki są wynikiem gromadzenia się płynu:

- w przestrzeniach międzykomórkowych naskórka – stan gąbczasty w wyprysku
- śródkomórkowo w samych komórkach naskórka, co prowadzi do ich zwyrodnienia wodniczkowego = balonowatego.

Pęcherze mogą być:

- podrogowe – płyn pod warstwą rogową, szczególnie nietrwałe, np. liszajec, pęcherzyca liściasta.
- śródnaskórkowe -akantolityczne – w wyniku utraty łączności między komórkami warstwy kolczystej naskórka, np. pęcherzyca zwykła.
- podnaskórkowe – pokrywą pęcherza stanowi cały naskórek, pokrywa pęcherza jest napięta, gdy ulegnie uszkodzeniu powstają nadżerki, np. pemfigoid.
- dermolityczne – pęcherz powstaje poniżej błony podstawnej w skórze, np. dystroficzne pęcherzowe oddzielanie się naskórka.

Objaw Nikolskiego - zależy od rozluźnienia łączności między komórkami warstwy kolczystej (niepełna akantoliza w obrębie skóry pozornie nie zmienionej) - jest to spleźanie naskórka pod wpływem pocierania palcem. Objaw ten występuje w okresie aktywnym choroby.

Objaw Asboe-Hansena - wywołany jest niepełną akantolizą w skórze otaczającej pęcherz - jest to poszerzanie się obwodu pęcherza pod wpływem ucisku na pęcherz.

Krosta (pustula)

Krosta jest wykwitem wyniosłym ponad powierzchnię skóry, od początku wypełnionym treścią ropną, np. w łuszczycy krostkowej albo przekształcający się z pęcherzy lub pęcherzyków w wyniku wtórnego zakażenia bakteryjnego.

Wielkość <1cm, gdy >1cm to ropień.

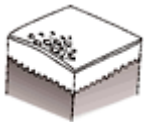
Wyróżniamy krosty:

- śródnaskórkowe, np. łuszczycy krostkowej.
- przymieszkowe – zaczopowanie ujścia gruczołu łojowego, np. trądzik pospolity.

Wykwity wtórne

Wykwity wtórne stanowią zejście wykwitów pierwotnych i występują w okresie dalszego rozwoju lub ustępowania choroby. Należą do nich: nadżerka lub otarcie, owrzodzenie, wrzód lub rana, rozpadlina lub szczelina, strup, łuska i blizna.

Łuska (squama)

Łuska to złuszczająca się warstwa rogowa skóry. Powstaje jako zejście stanu zapalnego, w następstwie nadmiernego rogowacenia- hiperkeratozy, np. rybia łuska lub parakeratozy – niepełnego przyspieszonego rogowacenia, np. w łuszczycy, a także w wyniku dyskeratozy –nieprawidłowego rogowacenia pojedynczych komórek, np. choroba Doria (pod wpływem promieni UVB).

Błazka (plag)

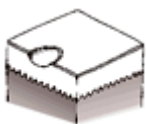
Błazka powstaje w wyniku zlania się grudek w duże obszary, o wielkości >1cm, np. w łuszczycy.

Strup (crusta)

Strup powstaje w wyniku zasychania na powierzchni skóry płynu wysiękowego, krwi albo treści ropnej pęcherzyków i pęcherzy, lub na podłożu nadżerek albo owrzodzenia.

Nadżerka (erosio)

Nadżerka to ubytek naskórka powstający w wyniku jego zniszczenia. Ustępuje bez pozostawienia blizny, np. po przerwaniu pokrywy pęcherza lub maceracja w fałdach skórnych.

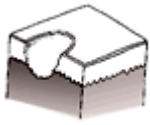
Przeczos (excoriatio)

Przeczos jest to w istocie nadżerka, o wyglądzie liniowego ubytku w skórze uprzednio niezmiętej, powstaje najczęściej pod wpływem drapania, np. świerz, wszawica, świerzbiączka.

Otarcie

Otarcie to odmiana nadżerki, jest ubytkiem naskórka na skutek urazu mechanicznego, nie pozostawia blizny.

Owrzodzenie (ulcus)

Owrzodzenie to ubytek skóry właściwej, który ustępuje pozostawiając blizny. Powstaje z guzków, guzów, krost, pod wpływem czynników chemicznych (kwasy), fizycznych (odmrożenia, odparzenia), mechanicznych (odleżyny) lub w wyniku zmian naczyniowych tętniczych lub żylnych.

Rana – ubytek pod wpływem czynników mechanicznych w tkance dotychczas zdrowej.

Pęknięcie i rozpadlina (fissura et rhagas)

Pęknięcia i rozpadliny to linijne ubytki naskórka lub skóry właściwej w miejscu zapalnym lub hyperkeratozy i narażonego na rozciąganie. Rozpadlina zaś to głęboki linijny ubytek, zawsze dochodzący do skóry właściwej (okolica odbytu, pięty) obejmujące głębsze warstwy skóry właściwej, pozostawiając blizny, np. zaawansowane nowotwory.

Blizna (cicatrix)

Blizna powstaje w następstwie uszkodzenia skóry właściwej i zastąpienia jej tkanką łączną włóknistą. Najczęściej jest zejściem owrzodzenia lub powstaje z guzków nie ulegających rozpadowi, np. sarkoidoza.

Blizny mogą być:

- przerosłe - po zabiegach operacyjnych, poparzeniowe.
- zanikowe, np. toczeń rumieniowaty, liszaj twardzinowy i zanikowy.

Lichenizacja

Lichenizacja jest zjawiskiem przerostu naskórka (brodawek skórnych) ze wzmożonym poletkowaniem na powierzchni,

Dochodzi do pogrubienia skóry w wyniku drapania i przewlekłego stanu zapalnego. Skóra z wyraźną lichenizacją wygląda jakby była oglądana przez szkło powiększające - widoczne są wyraźne zmarszczenia, poprzeczne bruzdy.

Występuje najczęściej u osób z nasilonym i przewlekłym AZS, stanowi charakterystyczny objaw świerzbiączki (prurigo).

Zliszajowacenie

Wtórne zakażenie bakteryjne nałożone na wcześniej istniejące zmiany. W chorobach świądowych, pogrubiały, suchy, szorstki, naskórek o wzmożonym poletkowaniu.